

Проблеми розвитку і вдосконалення фінансової системи

УДК 336.02

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУЧАСНИХ СИСТЕМНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

І.П. Адаменко,

старший науковий співробітник

Науково-дослідний фінансовий інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Розкрито сутність та роль фінансової політики в умовах трансформації економіки. Визначено пріоритетні напрями фінансової політики. Обґрунтовано, що запровадження дієвої фінансової політики передбачає удосконалення механізму управління державними фінансами, у тому числі бюджетним процесом, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку держави та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності бюджетної політики.

Ключові слова: *фінансова політика, фінансове регулювання, державне регулювання, бюджетна політика.*

Раскрыты сущность и роль финансовой политики в условиях трансформации экономики. Определены приоритетные направления финансовой политики. Обосновано, что введение действенной финансовой политики предусматривает совершенствование механизма управления государственными финансами, в том числе бюджетным процессом, установление взаимосвязи между стратегическими целями развития государства и возможностями бюджета в среднесрочной перспективе, обеспечение прозрачности, предсказуемости и последовательности бюджетной политики.

Ключевые слова: *финансовая политика, финансовое регулирование, государственное регулирование, бюджетная политика.*

Постановка проблеми. Фінансова політика є дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів суспільства, тому виступає основним важелем впливу на реалізацію сучасних системних економічних реформ в Україні. Вагомими завданнями у ході розробки та реалізації фінансової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства є створення дієвого механізму функціонування бюджетної системи України, управління державним сектором економіки, активізація процесів модернізації національного виробництва, здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату та

підвищення рівня добробуту громадян. Процеси глобалізації, що розвиваються у світовій економіці і проявляються у фінансовій сфері, мають значний вплив на формування та реалізацію фінансової політики, що активізує необхідність її удосконалення й адаптації до світогосподарських інтеграційно-глобалізаційних процесів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням формування та реалізації фінансової політики присвячені праці відомих вітчизняних науковців: О. Василика, А. Даниленка [13], І. Запартіної [4], В. Зимовець [5], Л. Лисяк [8, 9],

І. Лук'яненко, В. Лагутіна, І. Луїної, І. Лютого, В. Макогон [10], В. Опаріна, Г. П'ятаченка, В. Федосова, І. Чугунова [12,14], С. Юрія та інших.

У науковій літературі проблемні питання формування і здійснення в Україні державної фінансової політики зосереджувались переважно у контексті вирішення найбільш актуальних завдань, зокрема фінансової стабілізації (1996-2000 рр.), стримування інфляції (2005-2007 рр.), антикризових заходів та збалансування бюджету (2009-2010 рр.). Проте основною метою державної фінансової політики є забезпечення сталого поступального економічного розвитку – як процесу переходу від нижчих до вищих кількісно-якісних стадій суспільства, піднесення життєвого рівня та добробуту громадян [1]. Саме ці аспекти є найбільш актуальними на поточному етапі.

Мета статті полягає у розкритті пріоритетних напрямів фінансової політики в умовах сучасних системних економічних реформ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічний розвиток національної економіки України, що розпочався після затьожної трансформаційної кризи у 2000 р., згодом був перерваний негативним впливом двох загальносвітових фінансових криз. У

поточному посткризовому періоді зростають можливості щодо фінансового забезпечення економічного розвитку і одночасно стають значно вагомішими завдання щодо забезпечення подальшого розвитку українського суспільства через засоби державної фінансової політики [2]. Її сутність, за визначенням А. Даниленка, проявляється як «сукупність цілеспрямованих державних заходів щодо формування і ефективного використання фінансових ресурсів країни, які включають е себе ресурси її окремих регіонів, секторів економіки, підприємств і домогосподарств для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку країни на основі використання відповідних фінансово-монетарних важелів і інституційного середовища [13]».

Економічне зростання є показником збільшення реального випуску товарів і послуг, агрегованим кількісним показником якого виступає обсяг внутрішнього валового продукту (ВВП), а економічний розвиток – кількісно-якісними показниками, що відображають рівень економічного розвитку як динамічний процес підвищення життєвого рівня громадян.

Динаміка ключових показників економічного зростання й економічного розвитку в Україні наведена в таблиці.

Таблиця

Динаміка економічного зростання і розвитку в Україні

Роки	ВВП			Доходи населення, млн. грн.			Середньомісячний рівень, грн.		Мінімальна заробітна плата, грн.	Прожитковий мінімум, грн.
	всього млн. грн.	до 1999р., %	у розрахунку на 1 особу млн. грн.	всього	у т.ч. оплата праці		оплати праці	пенсій		
					всього	до ВВП, %				
2000	170070	43,2	3,48	128736	55853	32,84	230	81,3
2001	204190	47,2	4,17	157996	67389	33,00	311	83,7
2002	225810	49,7	4,66	185073	78950	34,96	376	122,5	140	342
2003	267344	54,4	5,57	215672	94608	35,39	462	136,6	185	342
2004	345113	61,0	7,25	274241	117227	33,96	590	182,2	205	362
2005	441452	62,7	9,34	381404	160621	36,38	806	316,2	262	423
2006	544153	67,3	11,60	472061	205120	37,69	1041	406,8	350	453
2007	720731	72,6	15,45	623289	278968	38,70	1351	478,4	400	492
2008	948056	74,2	20,44	845641	366387	38,64	1806	776,0	515	592
2009	913345	63,3	19,80	894286	365300	40,00	1906	934,3	605	626
2010	1082569	65,8	23,55	1101175	449553	41,52	2239	1032,6	869	825
2011	1316600	69,3	28,76	1251005	521066	39,57	2633	1151,9	941	894

*Авторські розрахунки за даними Державної статистики України

Наведені у таблиці дані свідчать про те, що від початку економічного зростання в Україні загальний обсяг ВВП збільшився у 7,7 разу, а в розрахунку на одну особу у 8,3 рази. Доходи населення за цей період зросли у 9,7 разу, в т.ч. оплата праці у 9,3 рази, частка оплати праці у ВВП зросла на 6,73 процентних пункти. Середньомісячний обсяг оплати праці збільшився у 11,4 рази, а пенсій – у 14,2 рази.

Разом з тим досягнутий рівень економічного зростання і розвитку в Україні є одним із найнижчих у Європі. Це викликано низьким темпом економічного зростання у порівнянні з іншими країнами: Україна серед усіх пострадянських республік та країн колишнього соціалістичного табору ще не вийшла за обсягом ВВП на рівень 1990 р., який нині становить лише 69,3% його колишньої величини.

Світовий досвід показує, що для вирішення завдань фінансової політики забезпечення економічного розвитку найефективнішим є поєднання економічних факторів (капіталу, природних ресурсів, робочої сили, технологій) з метою зростання доходів країни та її громадян у довгостроковому періоді. Тобто, фінансова політика України у поточному періоді має бути багатоаспектною, – системною. Це знайшло відображення у Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкуренто-спроможна економіка, ефективна держава» [3].

Державна фінансова політика передбачає використання як прямих, так і непрямих інструментів впливу на суспільні процеси. Прямі інструменти, як правило, використовують у межах системи державних фінансів. Зокрема, інструменти прямої дії (тобто директивного характеру) використовуються при формуванні та використанні коштів державного й місцевих бюджетів, пенсійного фонду, державних цільових фондів. Непрямі інструменти передбачають використання важелів законодавчо-правового фінансового регулювання процесів розвитку не тільки державних фінансів, але й інших елементів фінансової системи країни, що здійснюється у різних формах. До найважливіших з них

належать прийняття обмежень і стимулів розвитку певних сфер, надання державних гарантій, регламентування правил і вимог до проведення фінансових операцій у країні, визначення нормативів та ставок, які використовують у ході проведення фінансових операцій тощо.

В умовах системної реформації економіки важливим завданням є визначення напрямів розвитку фінансової політики для подальшого підвищення ефективності її функціонування через удосконалення нормативно-правового регулювання комплексу їхніх складових та поглиблення координації діяльності органів державної влади, що здійснюють фінансову політику, насамперед через істотне вдосконалення бюджетних важелів впливу та посилення результативності бюджетної політики.

Відповідно до Концепції розвитку системи управління державними фінансами [7], передбачається: запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом, державним боргом, визначення стратегічних цілей розвитку держави з урахуванням можливостей бюджету в середньостроковій перспективі. У сфері бюджетної політики визнано необхідним забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності її реалізації за такими напрямками.

1. Стабілізація державних фінансів. Основною метою є подолання хронічної дефіцитності бюджету шляхом утримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету та державного боргу в межах науково-обґрунтованого рівня. Для цього фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету має відбуватись переважно шляхом використання виключно внутрішніх запозичень, а ось зовнішні кредити, тобто кошти, отримані за рахунок кредитів (позик) вітчизняних суб'єктів господарювання під державні гарантії від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), використовувати для фінансування дефіциту спеціального фонду державного бюджету розвитку. Для цього передбачено паралельне проведення активних операцій,

пов'язаних з управлінням державним боргом та ліквідністю єдиного казначейського рахунка, у межах граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду; управління ризиками, пов'язаними з державним боргом та наданням державних гарантій; продаж за сприятливих умов на фінансових ринках пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава, із зарахуванням таких коштів до державного бюджету та їх спрямуванням переважно на дострокове погашення державного боргу [11].

2. Удосконалення бюджетного процесу. У цій сфері передбачено:

- підвищення якості та ефективності здійснення витрат розвитку бюджету шляхом спрямування таких коштів на реалізацію пріоритетних інвестиційних проектів з урахуванням результатів оцінки їх економічної ефективності;

- подальше впровадження оцінки ефективності бюджетних програм та врахування її результатів у бюджетному процесі насамперед для підвищення якості бюджетного планування;

- удосконалення бюджетного законодавства в частині встановлення відносної величини граничних обсягів надання кредитів під державні гарантії та більш жорстких умов їх надання, а також упорядкування переліку головних розпорядників бюджетних коштів відповідно до підсумків проведення адміністративної реформи.

Важливо відмітити, що розвиток програмно-цільового методу в бюджетному процесі передбачає забезпечення подальшої оптимізації кількості **бюджетних програм**, перегляд результативних **показників бюджетних програм з метою** підвищення їхньої якості та адаптації до нових пріоритетів соціально-економічного розвитку й бюджетної політики; удосконалення нормативно-правових засад запровадження середньострокового бюджетного планування.

Ефективне використання програмно-цільового методу як інструменту бюджетного планування дозволить:

- забезпечити і взаємоузгодити бюджетні кошти та результати їх використання, чітко визначити цілі і завдання, на досягнення яких витрачаються бюджетні кошти, підвищити рівень ефективності контролю за результатами виконання бюджетних програм;

- чітко розмежувати відповідальність за реалізацію кожної бюджетної програми між головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм;

- посилити відповідальність головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання.

3. Удосконалення податкової політики. Актуальним завданням у цій сфері є мінімізація ризиків ухилення від сплати податків та максимальне сприяння розвитку внутрішнього виробництва шляхом зниження податкового навантаження на фактори виробництва й спрощення адміністрування податків.

Реалізація зазначених завдань передбачає:

- зниження рівня податкового навантаження на бізнес і скорочення витрат часу платників на нарахування і сплату податків шляхом зниження ставок податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість, а також удосконалення системи адміністрування податків;

- удосконалення системи податкового контролю для концентрації уваги контролюючих органів на суб'єктах, які ухиляються від сплати податків, а також мінімізація втручання контролюючих органів у діяльність сумлінних платників податків;

- своєчасне бюджетне відшкодування податку на додану вартість, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування згідно з вимогами Податкового кодексу України, а також недопущення виникнення заборгованості бюджету з відшкодування податку;

- легалізація тіньового сектора економіки, насамперед легалізація виплати заробітної плати та неформальної зайнятості;

- розвиток функції державної податкової служби щодо завчасної оцінки ризику різних груп платників податків;

- легалізація оборотів товарів через кордони;

- підвищення рівня інформаційного забезпечення і впровадження автоматизації в органах державної податкової служби з метою зниження витрат на адміністрування податків.

4. *Забезпечення стійкого економічного розвитку регіонів.* Передбачає збільшення частки фінансових ресурсів у розпорядженні місцевих бюджетів у складі зведеного бюджету України з урахуванням:

- розмежування на законодавчому рівні доходів між державним та місцевими бюджетами;

- надання соціальних гарантій та виконання соціальних ініціатив органів державної влади;

- зростання мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму громадян;

- внесення змін до актів податкового законодавства в частині їх впливу на доходи місцевих бюджетів;

- проведення адміністративної та адміністративно-територіальної реформи;

- підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів;

- удосконалення формульного підходу до розрахунку доходів та видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;

- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільового методу складення й виконання місцевих бюджетів;

- підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування на місцевому рівні шляхом встановлення взаємозв'язку бюджетних показників із стратегічними цілями соціально-економічного розвитку територій та запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;

- збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів за пріоритетними напрямками розвитку регіонів.

5. *Стабілізація соціальних гарантій.* Основною метою в цій сфері є:

- встановлення достатнього прожиткового мінімуму та соціальних гарантій, які визначаються на його основі, з урахуванням зростання показників реального сектора економіки й індексу споживчих цін;

- забезпечення економічно обґрунтованого підвищення мінімальної заробітної плати та посадового окладу;

- підвищення рівня соціального захисту малозабезпечених верств населення;

- забезпечення прямого зв'язку між соціальними пільгами та джерелами і механізмом відшкодування їхньої вартості надавачам, посилення адресності надання всіх видів пільгових послуг на підставі їхнього обліку й упорядкування переліку утримувачів, а також встановлення економічно та соціально обґрунтованих нормативів споживання відповідних послуг, визначення методики розрахунку обсягу компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян;

- недопущення виникнення заборгованості з виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери.

6. *Удосконалення пенсійної системи.* Основною складовою частиною системи соціального захисту населення є пенсійне забезпечення. Проведення пенсійної реформи в Україні [6] дозволило здійснити ряд важливих для подальшого розвитку пенсійної системи заходів, зокрема у солідарній системі:

- забезпечено призначення пенсій на підставі даних системи персоніфікованого обліку;

- запроваджено розмежування джерел фінансування пенсійних виплат за різними пенсійними програмами між бюджетом Пенсійного фонду України та державним бюджетом;

- зменшено обсяг пільг із сплати страхових внесків;

- законодавчо розмежовано системи сплати податків та страхових внесків;

- встановлено мінімальну пенсійну виплату на рівні не нижчому ніж прожитковий мінімум [4].

Проте до цього часу зберігаються диспропорції у пенсійному забезпеченні, розмежуванні джерел фінансування пенсійних виплат. Застосування механізму підвищення розміру страхового внеску для забезпечення виплати пенсій не сприяє збільшенню надходжень страхових внесків до Пенсійного фонду України. Відповідно актуалізується необхідність ефективного і системного реформування пенсійної системи України, спрямованого на створення дієвих механізмів захисту прав та

інтересів громадян після виходу на пенсію, забезпечення стабільного функціонування та прозорості пенсійної системи.

Однією з передумов запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи є досвід зарубіжних країн із запровадження і функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення. Зокрема:

- у частині розширення напрямів інвестування пенсійних активів;

- уніфікації порядку оцінки пенсійних активів і визначення розміру пенсійних накопичень у системі недержавного пенсійного забезпечення й обов'язковій накопичувальній пенсійній системі, впровадження щоденного розрахунку чистої вартості пенсійних активів та вартості одиниці пенсійних внесків за єдиною методикою;

- у запровадження міжнародних стандартів інвестиційної діяльності та звітності для суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення й механізмів корпоративного управління в системі недержавного пенсійного забезпечення;

- у здійснення заходів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

- в уніфікації структури, правил та вимог до функціонування обов'язкової і добровільної складової частини системи накопичувального пенсійного забезпечення;

- здійснення додаткових заходів щодо захисту коштів учасників системи накопичувального пенсійного забезпечення від знецінення, втрат та інших ризиків з метою посилення довіри населення до системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Висновки. Таким чином, запровадження дієвої фінансової політики передбачає удосконалення механізму управління державними фінансами, у тому числі бюджетним процесом, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку держави та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості, передбачуваності

та послідовності бюджетної політики. Необхідним є:

- підвищення результативності та ефективності здійснення бюджетних витратків;

- посилення бюджетної дисципліни та контролю за витратами бюджету;

- забезпечення фінансування інвестиційних проектів у середньостроковій перспективі;

- зниження впливу політичного фактора на формування фінансово-бюджетних пріоритетів.

Зазначене дозволить забезпечити формування сприятливого макроекономічного середовища, відновлення та підтримання високих темпів економічного зростання на інноваційно-інвестиційній основі, за забезпечення оптимального податкового та боргового навантаження й гарантованого виконання державою соціальних зобов'язань. Зазначені фактори стануть найважливішими конкурентними перевагами національної економіки, що сприятиме залученню інвестицій, впровадженню інновацій, модернізації економіки, а також розширенню можливостей для виконання соціальних програм.

До стратегічних завдань фінансової політики належать:

- забезпечення справедливої, стабільної, спрямованої на забезпечення фіскальної достатності системи оподаткування як фактора активізації підприємницького потенціалу та зниження частки тіньової економіки;

- покращання добробуту та якості життя населення шляхом економічно обґрунтованого підвищення державних соціальних стандартів і гарантій, удосконалення системи надання пільг і допомоги;

- зниження рівня дефіциту державного бюджету та частки державного боргу у валовому внутрішньому продукті;

- підтримка структурних реформ у реальному секторі економіки і соціальній сфері та залучення інвестицій в економіку;

- зниження адміністративного та регуляторного тиску на бізнес;

- підтримка економічного зростання регіонів, зміцнення фінансово-економічної самостійності місцевих бюджетів;

- поліпшення фінансових показників діяльності державних підприємств;

- підвищення ефективності управління бюджетними коштами шляхом удосконалення й розширення сфери застосування програмно-цільового методу та подальшої оптимізації бюджетних програм.

З метою забезпечення ефективної реалізації фінансової політики необхідно взаємоузгодити елементи системи соціально-економічних пріоритетів: досягнення соціальної стабільності в суспільстві; оздоровлення державних фінансів; удосконалення банківської сфери; вдосконалення механізмів державної

підтримки суб'єктів малого підприємництва; розвиток інфраструктури підтримки малого і середнього бізнесу; збалансованості бюджетної системи.

Стратегічним напрямом фінансової політики є вдосконалення інституційного середовища системи фінансового регулювання, підвищення дієвості системи державного планування й прогнозування, механізмів бюджетного, податкового, грошового-кредитного регулювання та посилення їхнього взаємозв'язку із циклічністю економічного розвитку.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Азаров, М. Я.* За 3-4 роки ми здатні й зобов'язані докорінно покращити якість життя в регіонах / М.Я. Азаров // Вісник ДДФА : Економічні науки. – 2007. - № 1(17). - С. 5-7.
2. *Ватульов, А.В.* Формування доходів бюджету як складова фінансової політики / А.В. Ватульов // Вісник ДДФА : Економічні науки. – 2013. - № 1(29). - С. 103-109.
3. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : Програма економічних реформ на 2010–2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/>*
4. *Запатріна, І. В.* Фінансова політика та її вплив на економічне зростання / І.В. Запатріна // Економіст. – 2006. – № 3. – С. 27–31.
5. *Зимовець, В.В.* Державна фінансова політика економічного розвитку / В.В. Зимовець : [монографія]. - К.: ін-т екон. та прогнозув. НАНУ, 2010. – 356 с.
6. *Концепція подальшого проведення пенсійної реформи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2009 р. № 1224-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>*
7. *Концепція розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2012 р. № 633-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>*
8. *Лисяк, Л.В.* Вплив бюджетної політики держави на економічні та соціальні процеси в Україні / Л.В. Лисяк // Вісник ДДФА : Економічні науки. – 2007. - № 1(17). - С. 32-37.
9. *Лисяк, Л.В.* Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : [моногр.] / Л.В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
10. *Макогон, В.Д.* Бюджетна архітектоніка як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку суспільства / В.Д. Макогон // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 73–77.
11. *Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2012–2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2012 р. № 607 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>*
12. *Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / за ред. І.Я. Чугунова. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.*
13. *Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: у 3т. / за ред. А.І. Даниленка. - Т.1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. - К. : Фенікс. - 2008. - 468с.*
14. *Чугунов, І.Я.* Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І.Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.

Financial policy is an effective tool of regulation socially-economic processes. Important tasks during development and implementation of financial policy is creation of the effective

mechanism of management by public sector of economy, stimulate of processes of modernization of national production, implementation of complex of the actions directed on improvement of investment climate and increase of welfare of citizens. Processes of the globalization, developing in world economy also are shown in the financial sphere considerably influence formation and realization of financial policy, makes active need of its improvement..

The purpose of the article is to reveal the priority areas of financial policy in the conditions of transformation of economy.

The implementation of an effective financial policy stipulates the improvement of the mechanism of public financial management including budget process, establishing the relationship between the strategic objectives of development of the state and capacity of the budget in the medium term, ensuring transparency, predictability and consistency of fiscal policy. It is necessary to: increase the efficiency and effectiveness of budget investment; strengthening fiscal discipline and control over expenditure of the budget; financing of investment projects in the medium term, reducing the influence of the political factor on the formation of financial and budget priorities.

Keywords: *financial policy, financial regulation, state regulation, budget policy.*

REFERENCES

1. Azarov, M.Ya. Za 3-4 roky my zdatni y zoboviazani dokorinno pokrashchyty yakist' zhyttia v rehionakh / M.Ya. Azarov // Visnyk DDFa: Ekonomichni nauky. – 2007. – # 1(17). – S. 5-7.
2. Vatul'ov, A.V. Formuvannia dokhodiv biudzhetu yak skladova finansovoi polityky / A.V. Vatul'ov // Visnyk DDFa: Ekonomichni nauky. – 2013. – # 1(29). – S. 103-109.
3. Zamozhne suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava: Prohrama ekonomichnykh reform na 2010–2014 roky / Komitet z ekonomichnykh reform pry Prezydentovi Ukrayiny [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/>
4. Zapatrina, I.V. Finansova polityka ta yiyi vplyv na ekonomichne zrostannia / I.V. Zapatrina // Ekonomist. – 2006. – # 3. – S. 27–31.
5. Zymovets', V.V. Derzhavna finansova polityka ekonomichnoho rozvytku / V.V. Zymovets': [monohrafiia]. – K.: in-t ekon. ta prohnozuv. NANU, 2010. – 356 s.
6. Kontsepsiia podal'shoho provedennia pensiynoi reformy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 14 zhovtnia 2009 r. # 1224-r [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>
7. Kontsepsiia rozvytku systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 3 veresnia 2012 r. # 633-r [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>
8. Lysiak, L.V. Vplyv biudzhethnoi polityky derzhavy na ekonomichni ta sotsial'ni protsesy v Ukrayini / L.V. Lysiak // Visnyk DDFa: Ekonomichni nauky. – 2007. – # 1(17). – S. 32-37.
9. Lysiak, L.V. Biudzhetna polityka u systemi derzhavnogo rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrayiny: [monohr.] / L.V. Lysiak. – K.: DNNU AFU, 2009. – 600 s.
10. Makohon, V.D. Biudzhetna arkhitektonika yak instrument rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku suspil'stva / V.D. Makohon // Problemy ekonomiky. – 2012. – # 4. – S. 73–77.
11. Sredn'ostrokova stratehiia upravlinnia derzhavnym borhom na 2012–2014 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 10 travnia 2012 r. # 607 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>
12. Finansy Ukrayiny: instytutsiyni peretvorennia ta napriamy rozvytku / za red. I.Ya. Chuhunova. – K.: DNNU AFU, 2009. – 848 s.
13. Finansovo-monetarni vazheli ekonomichnoho rozvytku: u 3t. / za red. A.I. Danilenka. – T.1: Finansova polityka ta podatkovobiu-dzhetni vazheli yiyi realizatsiii. – K.: Feniks. – 2008. – 468s.
14. Chuhunov I.Ya. Instytutsiyna arkhitektonika biudzhethnoi systemy / I.Ya. Chuhunov // Finansy Ukrayiny. – 2008. – # 11. – S. 3–10.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2013

